

Teatr im. Wandy Siemaszkowej
w Rzeszowie
Dyrektor Naczelny
Przemysław Tejkowski

Latająca ryba
albo Po co to wszystko?

Teatr im. Wandy Siemaszkowej
w Rzeszowie
Dyrektor Naczelny
Przemysław Tejkowski

Latająca ryba albo Po co to wszystko?

Jesús María Tómaló y Escribe
Spolszczył - **Remigiusz Caban**

Reżyseria

Remigiusz Caban

Scenografia i kostiumy

Krzysztof Szczęśny

Obsada

Agnieszka Smolak

Przemysław Dąbrowski

Adam Mężyk

Kornel Pieńko

Premiera 12 maja 2009

Teatr im. W. Siemaszkowej
jest instytucją kultury Województwa Podkarpackiego

Biuro Obsługi Widzów
tel./fax: **017 853 22 52**;

tel. **017 853 20 01** wewn. **341, 330**

Kasa teatru

(tel. **017 850 89 89**) bilety@teatr-rzeszow.pl

Projekt graficzny plakatu i programu - krzysztof szczęśny

Lekcja teatralna 01

Latająca ryba albo Po co to wszystko?

Przedstawienie dzisiejsze jest fragmentem większej całości.
Tworzy ją pięć jednoaktowych komedii, przewrotnie
nazywanych Lekcjami:

- „Latająca ryba albo Po co to wszystko?” (LT/1),
w której zajmujemy się relacją teatru i świata/życia,
- „Maszyna do grania albo Wszystko jest możliwe!” (LT/2),
w której przedstawiamy prawa rządzące teatralną sceną,
- „Morderstwo Gonzagi albo Coś z niczego.” (LT/3),
w której zajmujemy się zagadnieniem teatralnej konwencji,
- „Aktor zdemaskowany albo Co (tu) jest grane?!” (LT/4),
w której poruszamy kwestię podwójnej tożsamości aktora.
- „Tekst bez sensu albo Kto nam pisze role?” (LT/5),
w której obiektem zainteresowania czynimy teatralne słowo.

Nasz **TEATRALNY SERIAL** to część artystyczno
- edukacyjnego projektu, w którym, powiedzmy to otwarcie,
pragniemy nie tylko opowiedzieć o poszczególnych
elementach składających się na fenomen teatru,
ale przede wszystkim wciągnąć Was w jego orbitę...

S e r d e c z n i e z a p r a s z a m y

Bs.-As. 30.02.03

Drogi Tłumaczu,

[...] Mnie tytuł nie wydaje się dziwny. *Latająca ryba ... wyskakuje nad wodę na wysokość nawet do 10 m i szybuje w powietrzu przebywając dystans nawet do 400 m! To zdumiewające stworzenie żyje jakby na granicy dwóch żywiołów. Większość czasu spędza, jak jej zwyczajne siostry ryby, w tropikalnym morzu, ale sobą jest naprawdę wtedy, gdy swoje naturalne środowisko porzuca i szybuje w powietrzu! [...] Tak, popieram z całego serca ideę wyprawy między ludzi – teatr to przecież zawiązywanie wspólnoty, które może powiedzieć się lepiej kiedy role gościa i gospodarza ulegną odwróceniu? Odwagi. [...] Pozdrowienia dla zespołu – jestem z Wami na dobre i złe - Wasz J.M.*

Buenos-Aires 21.03.03

Drogi Remigio,

jak idzie robota? Nie oglądajcie się na mnie - sponsor zbankrutował ...

[...] *Totus Mundus Agit Histriomem – miał rację wielki Szekspir umieszczając to hasło nad wejściem do swego teatru w Stratfordzie. Jak nikt inny wiedział on, że teatr staje się sztuką wtedy, gdy pokazywany na scenie obraz życia nagle odsłoni przed widzem tę prawdę – wszyscy gramy – każdy jest aktorem; przywdziewamy kostiumy i maski, improwizujemy tekst, pragniemy i nienawidzimy na przemian szczęśliwi i nieszczęśliwi. Chwila, w której jakimś wewnętrznym okiem widzimy ten mechanizm i siebie w jego trybach jest dotknięciem Tajemnicy, uwalniającym na moment od ciężaru roli. (Czy nie na tym polegało katharsis starożytnych Greków?) Potem znów można wracać do życia ...[...]* Trzymam kciuki, pozdrowicie publiczność i wszyscy razem dobrze się sprawie na premierze.

Pozdrawiam gorąco – J.M.

„Latająca ryba albo Po co to wszystko?”

Słowniczek Trudniejszych Wyrazów - część 1. [STW/1]

Uwaga: pisany **kursywą** wyraz w nawiasie [] po „, * ” oznacza odnośnik do innego hasła STW.

Alkohol - najpopularniejszy środek psychotropowy (tj. zmieniający świadomość), szkodliwy, ale całkiem legalnie udostępniany, państwo monopolizując obrót alk., gromadzi środki (m.in.) na pomoc ludziom do niego uzależnionym; artyści teatru starają się od alk. stronić.

Arlekin - (tu: pseudonim aktora) imię jednego z bohaterów **Commedia dell'arte** - teatru komediowego powstałego w XVII w. we Włoszech, w przedstawianych historiach występowały stale te same postaci, a aktorzy improwizowali [**Improwizacja**-STW/4] tekst stosownie do sytuacji; wg tej tradycji *przyjemność sprawia obserwowanie Arlekina, jak z trudem wydobywa się z opresji, w które sam się wpędził, i jak solennie rozkoszuje się swoimi kaprysam;* w LEKCJI 3 widać to szczególnie wyraźnie.

Browarek - pieszczotliwa nazwa napoju zaw. alkohol [**Alkohol**], sugerująca - zgodnie z duchem telewizyjnych reklam - że jego spożywanie to niewinna zabawa.

Chałtura - sposób na podreperowanie zawsze wężego budżetu artysty, polegający na lekceważeniu tych, którzy płacą i minimalizowaniu wysiłku.

Colombina - (tu: pseudonim Aktorki) imię jednej z bohaterek **Commedia dell'arte** - [**Arlekin**]; wg. tej tradycji C. to *pełna życia i optymizmu, niepoprawna flirtiarzka, częstokroć kończy oddaniem ręki Arlekinowi czy komu innemu.*

Czwarta ściana - konwencja teatralna [**Konwencja** – STW/3], wg. której płaszczyznę, w której porusza się kurtyna [**Kurtyna**-STW/2] traktuje się jak przezroczystą 4. ścianę, przez którą widzowie obserwują akcję we wnętrzu sceny, a aktorzy udają, że o tym nie wiedzą; zobacz też LEKCJE następne.

Dotto - (tu: pseudonim Reżysera) imię jednego z bohaterów **Commedia dell'arte** – [**Arlekin**]; wg tej tradycji Dotto to *niepomówany gaduła tak nafaszerowany wiedzą książkową, że jest dlań niemożliwe myśleć albo mówić w prosty sposób; obejrzij koniecznie LEKCJE 2,3,4 i 5, a przekonasz się, czy to prawda.*

Drzewiej - czyli „dawniej”; określenie do XVII w. poszechnie, później zapomniane (tu: Dotto demonstrując swoją erudycję usiłuje dodatkowo oneśmielić przeciwnika)

Dupa - wulg. określenie części ludzkiej anatomii; pada ze sceny jako świadomie zastosowany wulgaryzm [***Wulgaryzm**-STW/5] podkreślający emocje i brak opanowania u mówiącego; współczesna dramaturgia z upodobaniem godnym lepszej sprawy nadużywa tego środka - zobacz także pozostałe LEKCJE i przekonaj się, że u nas jest inaczej

Garderoba - miejsce dla aktora święte, przestrzeń intymna - to tutaj dokonuje się tajemnicze przeistoczenie prywatnej osoby w postać [***Postać** - STW/4]; proza teatralnego życia zbyt często zamienia garderobę w zwykłą przebieralnię...

Goethe - Johan Wolfgang von (1749-1832) wielki poeta niemiecki; (tu: „W ograniczeniach...” - Dottore, cytując sławne powiedzenie G., próbując pobudzić ambicję zespołu).

„**Jak mamy iść...**” - sławny komentarz Dymitra Szostakowicza (1906-1975) kompozytora ros., na temat jego ewentualnej podróży do USA.

„**Jak u Greków...**” - biorąc rzecz ściśle, chór (gr.choros, lac. chorus) w antycznym teatrze występował na scenie tańcząc i melorecytując [***Recytacja** - STW/5] swoje kwestie jako uczestnik/komentator akcji.

Kopia - tyle, co naśladowanie jakiegoś pierwowzoru (orygina- tu); w tym znaczeniu Sztuka - zwł. sztuka teatru, jest kopią Życia [***Życie**], które stara się udawać w sztucznych warunkach sceny (tu: „Kopia ... nudna” - Dottore/Reż. sugeruje aktorom, że stać ich na więcej.); koniecznie zob. też LEKCJE 2

Misja - zadanie niezwyklej wagi, którego znaczenie zyskuje pełen wyraz dopiero w szerokim kontekście historycznym, a nawet dziejowym; termin rezerwowany najczęściej dla przedsięwzięć uważanych, przez tzw. zdrowo myślącą większość, za beznadziejne i dlatego dla wykonawców misji tak ekscytujące; zobacz też LEKCJE 2-5, bo są właśnie kontynuacją pewnej misji.

Młodzież - domyślnie: m.szkolna : **publiczność** - **wyzwanie** [***Publiczność** - STW/3], dobrowolną współpracę z nią podejmując albo cyniczni (mniej lub bardziej) chałtuny [***Chałtura**], albo skrajni, źdźkły artystycznych przygód ryzykanci; obejrzyj pozostałe LEKCJE cyklu, żeby się przekonać cośy za jedni...

Obsada - podstawowa decyzja reżysera [***Reżyser** - STW/2], po której rzadko przybywa mu przyjaciół.

Poliszynel - (tu: pseudonim Aktora) wł.: Pulcinella, fr.Polichinelle, imię jednego z bohaterów *Commedia dell'arte* - [***Arlekin**]; wg tej tradycji *główna cecha odezwań Poliszynela polegała na pewnego rodzaju głupkowatym dowcipie lub dowcipnej głupocie*; obejrzyj koniecznie także LEKCJE 2,3,4 i 5, a przekonasz się, czym nasz bohater różni się od swego pierwowzoru.

Przerwa -/1 część teatralnego wieczoru: w teatrze, który wie, że jest przede wszystkim spotkaniem grupy ludzi [***Publiczność** - STW/3, * **Aktor/ka** - STW/4] p. jest nie mniej ważna niż samo

przedstawienie, tzw. awangarda w obawie przed odpływem widzów zwykle o przerwie „zapomina”.

2/ część próby [***Próba** - STW/4]: czasem jest jedynym sposobem, żeby jej uczestnicy nie zrobili sobie nawzajem krzywdy...

Rampa - dokładniej: **r. sceniczna**: jeden z wyznaczników przestrzeni gry, miejsce instalacji baterii reflektorów, przód sceny, z pewnych powodów obszar przez aktorów ulubiony...; zobacz LEKCJE 2 i następne, a na własne oczy przekonasz się o tym.

Realizm - konwencja teatralna [***Konwencja** - STW/3] powstała na przełomie XIX i XX w, polegająca na sugerowaniu widzowi, że ogląda samo życie; jej czolowym twórcą był rosyjski aktor, reżyser i teoretyk K.S.Stanisławski, współzałożyciel moskiewskiego teatru MchAТ, dla którego A.Czechow napisał słynną „Mewę”, „Trzy siostry”, „Wujaszka Wanie”... (tu: „r. **zupelny a la Czechow**” - Arlekin [***Arlekin**] sugeruje, że od dawna wie, o co chodzi.)

Sorry - ang: „przepraszam”; były w wieku XVIII makaronizmy [***Makaronizm** - STW/5] francuskie, są w XXI m.angielskie, bo to i elegancko i światowo... (tu: wyraz skłonności Dottore do językowych oryginalności wątpliwej klasy)

Szkola - (szczeg. sala gimastyczna) miejsce do grania o najwyższym stopniu trudności, porównywalne jedynie z miejskim rynkiem, tu i tam teatr jest intruzem i o uwagę (sympatię) zajętych swoimi sprawami widzów musi ostro walczyć; na grę w tej przestrzeni decydują się jedynie artyści silnie zdesperowani a/ finansowo [***Chałtura**], b/ ideowo [***Misja**]; zobacz cały cykl „TEATR W 5 LEKCJACH”, żeby się przekonać z kim maś do czynienia.

Święto - polega na przyjęciu wobec świata (otoczenia) **postawy wzmoczonej uwagi**, pozwalającej dostrzegać niezwykłość tam, gdzie się jej na co dzień nawet nie spodziewamy.

Teatr - gr.:teatron; zjawisko tajemnicze i stare jak ludzka kultura, zrodzone z potrzeby poszukiwania odpowiedzi na pytania o sens życia człowieka i sens świata;instytucja/organizacja umożliwiająca a/niełatwy sposób zarobkowania na życie, b/drożynotnie podsycanie nadziei na to, że odmiana losu (sława + pieniądze) jest tuż, tuż...; warto zob. także LEKCJE 2-5

Telenowela - fenomen wykorzystujący ludzką skłonność do nałogowego uzależnienia od odpowiedzi na pyt. „co dalej?”, jego autorzy - mniej lub bardziej jawnie - demonstrować swoje lekceważenie dla logiki kolejnych odpowiedzi, wykonawcy zaś - m.l.b.j. - starają się ukryć to, że nie mają pojęcia „co dalej?”, stąd nagromadzenie w t. stereotypów i wszelkiego rodzaju sztamp - sentymentalizm to jedna z nich; (tu: „brazylijska t” - widać, że Dottore dawno nie oglądał rodzimych wytworów tego gatunku)

“**Totus mundus... - ... agit histrionem**” - napis po łacinie, który widniał na frontonie teatru Szekspira [***Shakespeare** - STW/3] wyrażający głęboką prawdę o ludzkiej naturze - wszyscy gramy role, jesteście aktorami. (tu: Dottore/Reżyser odkrywa nagle, że to, czym się zajmuje jest dużo, dużo ważniejsze niż myślał!); zobacz zwłaszcza także LEKCJE 4

Ukłony - ważna (wbrew pozorom) część przedstawienia - spotkania, moment wzajemnych podziękowań, w którym aktorzy (już nie postaci [***Postać** - STW/4] jeszcze nie osoby prywatne ! [***Prywatność** - STW/4]) odpowiadają na brawa [***Brawa**-STW/2], dlatego u. - w solidnym teatrze - są skrupulatnie komponowane.

Uwertura - dźwiękowy (muzyczny) wstęp poprzedzający akcję sztuki, wprowadzający w jej nastrój, poddający rytm w jakim będzie się toczyć, niekiedy informujący o czasie (epoce) i miejscu akcji, i czasem syntetycznie przedstawiający jej przebieg; o u. mówi również LEKCJA 3

„**Witamy z podróży...**” - słowa Cześnika z 1 sc. I Aktu „Zemsty” A.Fredry (1793-1876) skierowane do spóźnionego Papkina; przeczytaj „Zemstę” i inne dzieła naszego największego komediopisarza.

Worek... - ...beton, zgon : kolokwializm [***Kolokwializm** - STW/5] określenia stanu upojenia alkoholowego [***Alkohol**] pochodzące ze słownika młodzieży z przełomu wieku XX i XXI

Zawodowstwo - ostateczny argument w sporze o przydatność do pracy na scenie, brak z. to najcięższy zarzut jaki kolega/koleżanka może zrobić koledze/koleżance [***Aktor/ka**-STW/4]

Życie - pojęcie, którego definiowanie przekracza zadanie STW ; (tu: „Sztuka - życie, życie - sztuka...” - najwyraźniej Dottore/Reżyser sugeruje, że wie już wszystko) ; radzimy zobaczyć, czy to prawda w kolejnych LEKCJACH.

Opracował: R.C.

Autor do tłumacza (fragmenty korespondencji)

Buenos Aires, 10.02.03

Drogi Tłumaczu,

*jestem zdumiony i zachwycony
- nie rezygnujecie z kontynuowania cyklu! Gratuluję
i cieszę się z góry na udział w premierze (intensywnie
szukam sponsora!).[...]*

*Teatr musi szukać sobie miejsca w życiu,
pytać o powód swojego istnienia - rację bytu.*

„Po co to wszystko?”

*- warto co pewien czas stawiać to pytanie, bo łatwo
przywykamy do najbardziej niezwykłych narzędzi
- a przecież **teatr jest narzędziem!** - i zaczynamy się
nimi bawić, stopniowo tracąc z pola widzenia zadanie
do jakiego zostały powołane. [...]*

*Oczywiście, że sposób w jaki odpowiadamy w tej „lekcji”
na pytanie o relację między życiem i teatrem nie wy-
czerpuje zagadnienia, ale przecież nie o odpowiedź
tu idzie tylko o pytanie.*

*Odpowiedzi każdy z nas, autor, widz, aktor, reżyser
...powinien poszukać samodzielnie.*

[...] Pozdrawiam (saludos) – Twój J.M.